

ลีลาการใช้ภาษาและจินตภาพในบทอ่าน ของแบบเรียนภาษาพาทีก*

Received: 14 September 2021

Revised: 20 September 2021

Accepted: 23 February 2023

อาทิตย์ ซาคำ**

สารโรจน์ บัวพันธุ์งาม***

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลีลาการใช้ภาษาและจินตภาพในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทีกในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เมื่อ พ.ศ. 2563 ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 6 เล่ม รวม 88 เรื่อง โดยประยุกต์แนวคิดเรื่องลีลาการใช้ภาษา (Style) ผลการวิจัยจำแนกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือลีลาการใช้ภาษาพบว่ามี 3 ลักษณะ คือ 1) ลีลาการใช้คำ ได้แก่ การใช้คำแสดงอาการ การใช้คำแสดงเสียง การใช้คำแสดงแสง สี การใช้คำแสดงสัมผัส การใช้คำแสดงกลิ่น การใช้คำสื่ออารมณ์ 2) ลีลาการใช้ประโยค ได้แก่ การใช้ประโยคสั้น การใช้ประโยคยาว และ 3) ลีลาการใช้โวหารภาพพจน์ ได้แก่ การใช้โวหารภาพพจน์โดยการเปรียบเทียบ การใช้โวหารภาพพจน์เชิงวาทศิลป์ การใช้โวหารภาพพจน์จินตนาการ การใช้โวหารภาพพจน์ทางเสียง ส่วนต่อมาคือจินตภาพ พบว่ามี 2 กลุ่ม คือ 1) จินตภาพที่เน้นการสร้างบรรยากาศและสะท้อนให้เห็นภาพที่ชัดเจน ได้แก่ จินตภาพที่สื่อให้เห็นถึงลักษณะของธรรมชาติ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม จินตภาพที่สื่อให้เห็นถึงความน่าอยู่ในวิถีชีวิตชนบท และ 2) จินตภาพที่เน้นการสร้างความตระหนัก การรับรู้ อารมณ์และความรู้สึกอย่างชัดเจน ได้แก่ จินตภาพที่สื่อให้ตระหนักถึงความดี การทำความดี และการเป็นคนดี จินตภาพที่สื่อให้เห็นถึงการรับรู้พฤติกรรม อารมณ์ และความรู้สึก จินตภาพที่สื่อให้เกิดความรู้สึกรัก และภูมิใจในความเป็นไทย รวมถึงจินตภาพที่สื่อให้เห็นถึงภาพของพระมหากษัตริย์ไทย

ลีลาการใช้ภาษาในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทีกแสดงให้เห็นว่าสามารถสื่อและสร้างจินตภาพให้แก่เด็กได้เป็นอย่างดี

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

จินตภาพ;
แบบเรียนภาษาพาทีก;
ลีลาการใช้ภาษา

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “ภาษาจินตภาพในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทีก” สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

** นักศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ติดต่อได้ที่: artid.sk@gmail.com

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ติดต่อได้ที่: saroj.b@cmu.ac.th

The Style and The Imagery in Reading Textbook

*Pasapatee**

Received: 14 September 2021

Revised: 20 September 2021

Accepted: 23 February 2023

Artid Saokham**

Saroj Buaphangam***

This study aimed to analyze the style and imagery of the 88 reading articles in six reading textbooks named *Pasapatee* of Grade 1-6 published in 2020, using a purposive sampling method. The concept of the style was applied to analyze these articles. The findings revealed that there were three styles: 1) the uses of word style consisting of the words that describe actions and movements, colors, qualities of light, tactile, scents, and emotions and feeling; 2) the uses of sentence style containing the attic and isocratic sentence; and 3) the figure of speech consisting of the uses of the rhetorical, imaginative, comparative, and sound figurative language respectively. These styles suggested that the imagery in the work can be divided into two groups. 1) The imagery conveying the characteristics of nature, animal, and environment; and the imagery conveying the livelihood in rural life. 2) The imagery conveying the awareness of goodness, of doing good, and of being good; the imagery conveying perception of behaviors, emotions and feelings; the imagery conveying feelings of love and pride of Thainess; and the imagery conveying the importance of the Thai Monarch.

This study illustrated many kinds of style of the authors that contain the imagery that ingenuously inculcates students with desirable characteristics based on the demand of the adults.

Research Article

Abstract

Keywords

imagery;
textbook *Pasapatee*;
style

---

* This article is a part of the author's thesis "Imagery Language in Textbook *Pasapatee* Reading Passages", Thai Language Program, Faculty of Humanities, Chiang Mai University.

** Master's Student, Thai Language Program, Faculty of Humanities, Chiang Mai University, e-mail: artid.sk@gmail.com

*** Assistant Professor, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Chiang Mai University, e-mail: saroj.b@cmu.ac.th

1. บทนำ

มนุษย์ใช้ภาษาเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกรู้สึกนึกคิด อารมณ์ ทัศนคติ เป็นความตั้งใจที่ต้องการนำเสนอสารอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาผ่านลีลาการใช้ภาษา (Style) ใดๆ การถ่ายทอดสารอย่างหลากหลายทั้งที่เป็น การถ่ายทอดสารด้วยภาษาตรงไปตรงมา หรือประณีต ละเอียดลอบ ล้วนสื่อความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ ความรู้สึก รวมไปถึงจินตนาการได้ ลีลาการใช้ภาษาในงานแต่ละประเภทย่อมมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป แต่สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ ลีลาการใช้ภาษาย่อมก่อให้เกิดภาพภายในจิตใจอันส่งผลให้ผู้รับสารเกิดจินตนาการ ภาษาที่สื่อความได้ดีให้ภาพชัดเจน นอกจากจะทำให้เข้าใจตรงกันระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารแล้ว ยังก่อให้เกิด “จินตภาพ” อีกด้วย

การสร้างจินตภาพไม่เพียงเฉพาะเป็นการใช้ภาษาเพื่อสร้างภาพให้เกิดขึ้นในจิตเท่านั้น แต่ยังมี ความสำคัญในด้านต่าง ๆ ดังที่นิตยา แก้วคัลณา (2557, น. 5) กล่าวถึงความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างจินตภาพในงานวรรณกรรมว่า นอกจากผู้เขียนจะสร้างจินตภาพให้เกิดภาพขึ้นในจิต อีกทั้งเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อแสดงความคิดหรืออารมณ์ที่ซับซ้อนและลึกซึ้งแล้วนั้น ยังแสดงให้เห็นถึงฝีมือทางการใช้ภาษา แสดงเทคนิคโวหารอย่าง มีชั้นเชิง รวมถึงให้ข้อมูลที่ควรรู้แก่ผู้อ่านด้วย

จากการศึกษาเรื่องลีลาการใช้ภาษา (Style) ในงานวรรณกรรมของลีชและชอร์ต (Leech & Short, 2007, p. 9) แสดงให้เห็นว่าลีลาการใช้ภาษาสามารถสร้างและสื่อจินตภาพได้ โดยพิจารณาลักษณะการใช้ภาษาต่าง ๆ ทั้งลักษณะคำ ประโยค โวหารภาพพจน์ และอื่นๆ จากนั้นนำข้อมูลมาตีความ โดยวิเคราะห์สัมพันธ์ภาพและบริบทต่าง ๆ ซึ่งลักษณะการใช้ภาษาอันโดดเด่นสามารถนำเสนอความหมายของสารและสร้างจินตภาพที่เด่นชัด

จินตภาพที่ปรากฏในบทอ่านจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เกิดจินตนาการ มองเห็นภาพและเข้าใจเรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ เป็นพลังที่ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ความรู้สึกอันจะนำไปสู่การรับรู้และเข้าถึงแนวคิดหรือสาระของเรื่องได้มากขึ้น ตลอดจนกระตุ้นให้ผู้อ่านซึมซับสารในบทอ่าน การใช้ภาษาที่สื่อจินตภาพในบทอ่านจึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญประการหนึ่ง โดยเฉพาะการใช้ภาษากับเด็กยิ่งต้องพิถีพิถันและต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ

ภาษาที่ใช้ในบทอ่านสำหรับเด็กนั้นถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วงวัยเด็กเป็นช่วงที่สนใจ การอ่าน การพูด และมีจินตนาการ โดยเฉพาะเด็กที่มีอายุอยู่ในช่วงวัย 6-11 ปี ซึ่งเป็นเด็กที่อยู่ในช่วงวัยที่เรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา การใช้ภาษาในบทอ่านจะมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เด็กจะมีพัฒนาการจากการอ่านหนังสือ เกิดจินตนาการ คิดตาม มีอารมณ์และความรู้สึกที่รวมรวมไปถึงการซึมซับและนำไปปฏิบัติตาม ผู้สร้างบทอ่าน ผู้รวบรวมบทอ่าน หรือผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสรรบทอ่านให้แก่เด็กจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมระหว่างภาษา เนื้อหา และช่วงวัยของเด็กเป็นสำคัญ ดังที่ครุฑิต มนูญผล (2547, น. 4) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายของบทอ่านสำหรับเด็กคือช่วยกระตุ้นให้คิดและเกิดความคิดสร้างสรรค์ ปลูกฝังคุณธรรม เจตคติและแบบอย่างที่ดีที่พึงปรารถนาให้เกิดแก่เด็ก

ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าลีลาการใช้ภาษามีผลต่อการรับรู้ ความคิด อารมณ์และประสบการณ์ด้าน ความรู้สึกจนก่อให้เกิดจินตภาพ ผู้วิจัยเห็นว่าบทอ่านสำหรับเด็กที่ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาคือบทอ่านใน หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที หรือคนทั่วไปเรียกอย่างสั้นว่า “ภาษาพาที” เป็นหนังสือแบบเรียนที่ใช้ประกอบการเรียนในรายวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ใช้เพื่อประกอบการเรียนรู้ โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ เป็นหนังสือภาษาไทยประจำหลักสูตร พ.ศ. 2551

ผู้วิจัยพบว่าจินตภาพที่ปรากฏในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพม่าที่มีผลต่อการรับรู้และภาพในจิตของเด็ก เด็กจะเกิดความซาบซึ้ง ประทับใจ จดจำ และพึงปฏิบัติโดยไม่ต้องบังคับ จนนำไปสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังตัวอย่าง “จินตภาพที่สื่อให้เห็นถึงความสำคัญของพระมหากษัตริย์ไทย” เป็นจินตภาพที่เกิดจากลีลาการใช้คำ ประโยค และโวหารภาพพจน์อันโดดเด่น สามารถกระตุ้นให้เด็กพึงเห็นภาพความสำคัญของพระมหากษัตริย์ไทย ได้แก่ ปรากฏการใช้คำแสดงอาการที่สื่อให้เห็นถึงความพอใจ เช่น “ฟังอย่างซาบซึ้ง” ประกอบกับสถานการณ์ที่ได้ ฟังเรื่องราวเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ หรือ “กล่าวอย่างนอบน้อม” หากกล่าวถึงพระมหากษัตริย์ ดังตัวอย่าง (1)

ตัวอย่าง (1) เด็กๆ ฟังอย่างซาบซึ้ง ชาติไทยโชคดีที่มีพระมหากษัตริย์ที่รักประชาชน
(ภาษาพม่าที่ ป. 2, 2563ข, น. 193)

นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้ประโยคยาวแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการชื่นชมพระปรีชาสามารถและ พระอัจฉริยภาพของพระมหากษัตริย์ ดังตัวอย่าง (2)

ตัวอย่าง (2) “คนไทยโชคดีที่มีพระมหากษัตริย์ที่เก่ง พระองค์ทรงคิดค้นพลังงานก๊าซจากพืช
เพื่อใช้แทนน้ำมันที่ราคาแพงขึ้นทุกวันด้วยนะ”
(ภาษาพม่าที่ ป. 2, 2563ข, น. 144)

รวมถึงการใช้โวหารภาพพจน์เชิงวาทศิลป์ชนิดอุปมา เป็นการใช้โวหารที่กระตุ้นให้เด็กพึงเห็นถึงความสำคัญของพระมหากษัตริย์ที่ทรงห่วงใยประชาชนในลักษณะข้อคำถามหรือชวนฉงน ดังตัวอย่าง (3)

ตัวอย่าง (3) “ลูกรู้ไหม ในหลวงรัชกาลที่ 9 เสด็จตามป่าตามเขาเพื่อช่วยราษฎรให้มีอาชีพ มีที่ทำกิน
อยู่ดีกินดี”
(ภาษาพม่าที่ ป. 2, 2563ข, น. 143)

สังเกตได้ว่าการปรากฏข้อคำถามเริ่มต้นข้อความว่า “ลูกรู้ไหม...” ประกอบกับการกล่าวถึงความห่วงใยของพระมหากษัตริย์ เป็นการกระตุ้นให้เด็กตอบคำถามในใจซึ่งมีแนวการตอบเป็นลักษณะการทวนคำถาม คือ “รู้แล้วว่าในหลวงรัชกาลที่ 9 เสด็จตามป่าตามเขาเพื่อช่วยราษฎรให้มีอาชีพ มีที่ทำกิน อยู่ดีกินดี” จะเห็นได้ว่า ลักษณะลีลาการใช้ภาษาทั้ง 3 ด้านปรากฏอย่างเด่นชัด ทำให้เด็กตระหนักถึงความรักและความห่วงใยที่พระมหากษัตริย์มีต่อคนไทยได้อย่างเห็นภาพชัดเจน ก่อให้เกิดจินตภาพที่สื่อให้เห็นถึงความสำคัญของพระมหากษัตริย์ไทย

จากตัวอย่างข้างต้นหากพิจารณาสัมพันธ์ภาพและบริบทจากลีลาการใช้คำ ประโยค และโวหารภาพพจน์ จะเห็นได้ว่าสื่อจินตภาพได้อย่างชัดเจน จึงเป็นเหตุผลทำให้ผู้วิจัยสนใจวิเคราะห์ลีลาการใช้ภาษาและจินตภาพที่ปรากฏในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพม่าว่าลีลาการใช้ภาษาในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพม่ามีลักษณะใด และลักษณะภาษาที่โดดเด่นสามารถสื่อและสร้างจินตภาพอย่างไร เพื่อแสดงให้เห็นว่าลีลาการใช้ภาษาที่โดดเด่นจะช่วยให้เกิดจินตภาพได้อย่างเด่นชัดอันจะเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เด็กพึงเกิดภาพในจิตได้อย่างกระจ่างชัดเจน

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ลีลาการใช้ภาษาในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทิ
2. เพื่อวิเคราะห์จินตภาพจากลีลาการใช้ภาษาที่ปรากฏในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทิ

3. ขอบเขตของการวิจัย

วิเคราะห์บทอ่านจากแบบเรียนภาษาพาทิในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 6 เล่ม เนื่องจากเนื้อหาของบทอ่านจากแบบเรียนภาษาพาทิแต่ละระดับชั้นเป็นเรื่องสั้นประเภทร้อยแก้ว มีตัวละครในการดำเนินเรื่อง เด็กสามารถอ่านและทำความเข้าใจได้ง่าย ภาษาที่ใช้เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กซึ่งแตกต่างจากเนื้อหาในแบบเรียนวรรณคดีสำนวนที่มีลักษณะเป็นร้อยกรอง มีคำศัพท์ที่ต้องแปลความหมาย ทำความเข้าใจได้ยาก ต้องอาศัยการตีความ ผู้วิจัยจึงเลือกวิเคราะห์จากบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทิ รวมทั้งหมด 88 เรื่อง

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็ก หมายถึง ผู้ที่ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีอายุอยู่ในช่วงวัย 6-11 ปี
2. ลีลาการใช้ภาษา หมายถึง ลีลา วิธีการ หรือกลวิธีทางภาษาที่ผู้เขียนใช้ในบทอ่านภาษาพาทิ
3. จินตภาพ หมายถึง ภาพที่พุดเกิดขึ้นในจิตจากการอ่านบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทิ
4. ผู้เขียน หมายถึง ผู้สร้างบทอ่าน ผู้รวบรวมบทอ่าน หรือผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสรรบทอ่าน

5. วิธีดำเนินการวิจัย

- 5.1 สืบหาเอกสาร หนังสือ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง
- 5.2 กำหนดกรอบและเนื้อหาของการวิจัย ดังนี้
  - 5.2.1 บทนำ
  - 5.2.2 ทบทวนวรรณกรรม
  - 5.2.3 วิเคราะห์ลีลาการใช้ภาษาในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทิ
  - 5.2.4 วิเคราะห์จินตภาพจากลีลาการใช้ภาษาในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทิ
  - 5.2.5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ
- 5.3 เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลบทอ่านจากแบบเรียนภาษาพาทิในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เป็นเรื่องสั้นประเภทร้อยแก้ว จำนวน 6 เล่ม รวมทั้งหมด 88 เรื่อง

5.4 วิเคราะห์ลีลาการใช้ภาษาทั้ง 3 ด้าน คือ ลีลาการใช้คำ ลีลาการใช้ประโยค และลีลาการใช้โวหาร ภาพพจน์ จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ลีลาการใช้ภาษาทั้ง 3 ด้านมาวิเคราะห์สัมพันธ์ภาพและบริบทการใช้ภาษาที่ปรากฏในบทอ่านเพื่อพิจารณาจินตภาพที่ผู้เขียนสื่อและสร้างผ่านลีลาการใช้ภาษาที่โดดเด่นทั้ง 3 ด้านโดยประยุกต์แนวคิดเรื่องลีลาการใช้ภาษา (Style) ของลีชและชอร์ต (Leech & Short, 2007, p. 9)

5.5 นำเสนอผลการวิจัยตามกรอบและเนื้อหาตามหัวข้อ 5.2 โดยเรียบเรียงข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

6. การทบทวนวรรณกรรม

6.1 ความหมายและความสำคัญของลีลาการใช้ภาษา

ลีลาการใช้ภาษา (Style) หมายถึง วิธีการใดๆ ที่ผู้ส่งสารใช้เพื่อถ่ายทอดภาษาไปยังผู้รับสาร ลีชและชอร์ต (Leech & Short, 2007, p. 3) ได้กล่าวถึง “Style” ว่าเป็นการเลือกใช้ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นลีลาการใช้ภาษาที่ปรากฏอยู่ทั้งในถ้อยคำทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ทั้งภาษาธรรมดาสามัญและภาษาวรรณศิลป์ สำหรับ Style ในงานวรรณกรรมเป็นลีลาการใช้ภาษาที่มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับองค์ประกอบทางวรรณกรรม เนื่องจากการวิเคราะห์การใช้ภาษาในบทอ่าน หรือตัวบทวรรณกรรมจะเป็นเครื่องมือที่จะเชื่อมโยงไปสู่การตีความหมายและประเมินคุณค่างานวรรณกรรมได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งทำให้เห็นเป็นรูปธรรมได้

กอบกุล อิงคุทานนท์ (2546, น. 133) ให้นิยาม “Style” ว่าเป็นเทคนิคการนำเสนอเรื่องซึ่งหมายถึงการถ่ายทอดเรื่องราวความคิดและความตั้งใจของผู้แต่งออกมาด้วยการเลือกสรรวลีที่ต้องการ เพื่อให้เหมาะสมกับเรื่องที่นำเสนอ และเรจซัย ทองหล่อ (2558, น. 15) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับ “Style” ว่าเป็นลีลาการประพันธ์ซึ่งนอกจากจะใช้โวหารต่างๆ แล้ว ควรคำนึงถึงลีลา หรือกระบวนการพรรณนา รวมถึงรสคำและรสความ เมื่ออ่านแล้วจะได้เกิดอารมณ์ เกิดมโนภาพ หรือภาพพจน์ เป็นต้น ดังนั้นในบทความวิจัยนี้จะเรียก “Style” ว่า “ลีลาการใช้ภาษา” โดยสรุปความหมายของลีลาการใช้ภาษาว่าหมายถึง ลีลา วิธีการ หรือกลวิธีทางภาษาที่ผู้เขียนใช้ในบทอ่าน ได้แก่ ลีลาการใช้คำ ลีลาการใช้ประโยค และลีลาการใช้โวหารภาพพจน์

การศึกษาลีลาการใช้ภาษามีความสำคัญต่อการตีความถึงจุดประสงค์ของผู้เขียนที่ถ่ายทอดผ่านวิธีการใช้ภาษา ทำให้เข้าใจความหมายที่ลึกซึ้ง ดังที่รุ่งอรุณ ทิมชอุณหเถียร (2552, น. 47) กล่าวถึงความสำคัญของการวิเคราะห์ลีลาการใช้ภาษาว่าเป็นการมุ่งเน้นการวิเคราะห์ลักษณะเด่นของภาษาที่ผู้เขียนเลือกใช้ในบทอ่าน ทั้งที่เป็นลักษณะภาษาที่โดดเด่น แปลก หรือแตกต่างไปจากภาษาปกติ โดยลีลาการใช้ภาษาเหล่านี้หากปรากฏในปริมาณความถี่สูง ปรากฏซ้ำๆ หรือปรากฏบ่อยๆ จนสะดุดตาและสังเกตได้ชัด จะถือเป็นลีลาการใช้ภาษาของผู้เขียน จากนั้นนำลักษณะเด่นนั้นมาตีความหาความหมาย (Significance) หรือสาระสำคัญที่สัมพันธ์กับงานเขียนอันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพได้

6.2 การสร้างจินตภาพ

จินตภาพถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสื่อสารให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถกระทบอารมณ์ ความรู้สึก ทำให้เกิดความประทับใจ สร้างความตระหนัก ซาบซึ้ง และทำให้ผู้อ่านเห็นภาพใดๆ ได้อย่างชัดเจน ดังที่ดวงมน จิตรจันทน์ (2556, น. 114) ได้แสดงทฤษฎีเกี่ยวกับจินตภาพว่าเป็นปฏิกิริยาขั้นหนึ่งของผู้อ่านซึ่งจะนำไปสู่ปฏิกิริยาขั้นต่อไป คือความคิด อารมณ์สะท้อนใจ และทัศนคติ จินตภาพจึงสามารถปรากฏได้หลากหลายรูปแบบ ถึงแม้ว่าจะมีลักษณะการนำเสนอที่แตกต่างกัน แต่ก็อาจก่อให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจอย่างเดียวกันได้ ลักษณะเด่นของจินตภาพจึงเป็นพลังที่ก่อให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจ

การสร้างจินตภาพจึงเป็นการทำให้พียงเกิดภาพในจิตของผู้อ่านจากลีลาการใช้ภาษา ได้แก่ ลีลาการใช้คำ ลีลาการใช้ประโยค และลีลาการใช้โวหารภาพพจน์ ดังนี้

ลีลาการใช้คำ คือการใช้คำที่กล่าวแล้วเห็นรูปเป็นตัวตน รวมถึงคำที่กล่าวแล้วทำให้เกิดความรู้สึกอย่างไรอย่างหนึ่ง (ผะอบ โปษะกฤษณะ, 2544, น. 54) การใช้คำดังกล่าวแบ่งได้ 6 ประเภท ได้แก่ การใช้คำแสดงอาการ การใช้คำแสดงเสียง การใช้คำแสดงแสง สี การใช้คำแสดงสัมผัส การใช้คำแสดงกลิ่น การใช้คำสื่ออารมณ์

สำหรับลีลาการใช้ประโยค คือการใช้ประโยคที่ร้อยเรียงเพื่อให้เข้าใจเหตุการณ์ จะต้องมีความสมบูรณ์ ความสั้น ยาวของประโยคขึ้นอยู่กับความต้องการที่ผู้เขียนต้องการสื่อสาร หากเป็นประโยคสั้นจะต้องไม่ซับซ้อน ตรงไปตรงมา จบความโดยเร็ว ไม่ขยายความต่อเนื่อง (สมเกียรติ รัชสมัย, 2551, น. 85) การใช้ประโยคดังกล่าวแบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่ การใช้ประโยคสั้น การใช้ประโยคยาว

ส่วนลีลาการใช้โวหารภาพพจน์ คือการใช้โวหารที่เกิดจากการเรียบเรียงถ้อยคำที่ผิดแผกไปจากภาษาปกติ การเปรียบเทียบ การเลียนเสียง การสร้างจินตนาการ การใช้ถ้อยคำขัดแย้ง เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพ อารมณ์ และความรู้สึกจากการใช้ภาษาของผู้เขียนอย่างชัดเจน (ประคอง เจริญจิตรกรรม, 2555, น. 94; รุ่งฤดี แผลงศร, 2561, น. 10) การใช้โวหารภาพพจน์ดังกล่าวแบ่งได้ 4 ประเภท ได้แก่ การใช้โวหารภาพพจน์โดยการเปรียบเทียบ การใช้โวหารภาพพจน์เชิงวาทศิลป์ การใช้โวหารภาพพจน์จินตนาการ การใช้โวหารภาพพจน์ทางเสียง

จะเห็นได้ว่าการสร้างจินตภาพเกิดจากการวิเคราะห์ลีลาการใช้ภาษาทั้ง 3 ด้านแล้วพิจารณาหาลักษณะเด่นของลีลาการใช้ภาษาดังกล่าวเพื่อวิเคราะห์จินตภาพที่ปรากฏในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาที่ต่อไป

6.3 แนวคิดที่ใช้ศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดที่ประยุกต์จากเรื่องลีลาการใช้ภาษา (Style) ของลีชและชอร์ต (Leech & Short, 2007, p. 9) เนื่องจากเห็นว่าแนวคิดดังกล่าวเป็นการศึกษาลีลาการใช้ภาษาในงานวรรณกรรมที่สามารถทำให้เห็นถึงการสื่อและสร้างจินตภาพของผู้เขียนได้ แบ่งแนวทางการวิเคราะห์ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1) ลักษณะของคำ (Lexical Categories) เป็นการพิจารณาการใช้คำในงานเขียนว่ามีลีลาการใช้คำลักษณะใด จากนั้นวิเคราะห์รายละเอียดการใช้คำนั้นๆ และพิจารณาความถี่ที่ปรากฏว่ามีลักษณะพิเศษอย่างไร อีกทั้งยังต้องสังเกตด้วยการปรากฏของคำที่มีลักษณะพิเศษเหล่านี้ปรากฏในบริบทอย่างไร ใช้เพื่อบอกจุดประสงค์อะไร เช่น บอกภาพ แสง สี เสียง อารมณ์ ความรู้สึก เป็นต้น สำหรับประเด็นนี้ผู้วิจัยประยุกต์ใช้วิเคราะห์ลีลาการใช้คำ

2) ลักษณะทางไวยากรณ์ (Grammatical Categories) เป็นการพิจารณาการใช้ประโยคว่าในงานเขียนมีลีลาการใช้ประโยคประเภทใดมากเป็นพิเศษ รวมทั้งพิจารณาความต่อเนื่องกันจากคำสันธานเชื่อมระหว่างข้อความจนทำให้ประโยคนั้นมีความยาวเป็นพิเศษ การแสดงเจตนาของประโยค การใช้ประโยคขยายความ หรือการร้อยเรียงความสั้น ยาวของประโยค เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์ใช้วิเคราะห์ลีลาการใช้ประโยค

3) ลักษณะความอลังการ (Figure of Speech) เป็นการพิจารณาว่าในงานเขียนมีลักษณะการใช้ภาษาประการใดที่ช่วยสร้างความอลังการ เช่น การใช้โวหารภาพพจน์ การใช้สัญลักษณ์ การเล่นเสียง การเล่นจังหวะและการใช้เครื่องหมายต่างๆ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์ใช้วิเคราะห์ลีลาการใช้โวหารภาพพจน์

4) บริบทและสัมพันธภาพ (Context and Cohesion) เป็นการพิจารณาขั้นสุดท้าย หลังจากศึกษาลักษณะการใช้ภาษาทั้ง 3 ลักษณะข้างต้นแล้ว ต้องนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์และตีความโดยพิจารณาว่าลักษณะการใช้ภาษาอันหลากหลายนั้น มีเอกภาพ สัมพันธภาพอย่างไร สื่อนัยยะใด และพิจารณาว่าในงานเขียนใช้มุมมองลักษณะใดสื่อความคิดและน้ำเสียง โดยเชื่อมโยงกับการพิจารณาองค์ประกอบอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น ฉาก ตัวละคร บทสนทนาและมุมมองของผู้เล่าเรื่อง บริบทและสัมพันธภาพต่างๆ เหล่านี้จะสอดคล้องประสานกับสาระสำคัญของเรื่องได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน อีกทั้งมีลักษณะโดดเด่นเข้มข้นด้วยความหมาย ความคิด และอารมณ์สุนทรีย์ ซึ่งประเด็นสุดท้ายนี้ผู้วิจัยประยุกต์ใช้วิเคราะห์จินตภาพในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาที

อีกทั้งยังมีงานวิจัยอยู่จำนวนหนึ่งที่ประยุกต์แนวคิดดังกล่าวมาใช้ศึกษา ได้แก่ งานวิจัยเรื่อง *วจนลีลาในวรรณกรรมสำหรับเด็ก* เป็นการศึกษาวจนลีลาในวรรณกรรมสำหรับเด็กทางด้านกลวิธีการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัยของเด็กและสามารถปลูกฝังแนวคิดด้านคุณธรรมให้แก่เด็ก (พัชรีย์ จำปา, 2538) งานวิจัยเรื่อง *ภาษาจินตภาพในเรื่องสั้นของอัศศิริ ธรรมโชติ* เป็นการศึกษาลักษณะของภาษาจินตภาพในเรื่องสั้นของอัศศิริ ธรรมโชติเพื่อชี้ให้เห็นว่าการสร้างภาษาจินตภาพในเรื่องสั้นของอัศศิริ ธรรมโชติ เป็นลักษณะเด่นอันทำให้งานเขียนมีความชัดเจนงดงาม (ดลฤทัย ขาวดีเดช, 2540) งานวิจัยเรื่อง *ภาษาจินตภาพในนวนิยายเรื่องเลื่อมสลับลาย: การใช้คำแสดงอารมณ์ความรู้สึก* เป็นการศึกษาจินตภาพจากกลวิธีการใช้ภาษา (สุชาติพิทย์ แห่งบุญ, 2559)

นอกจากนี้พบว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับลีลาการใช้ภาษาและจินตภาพในบทอ่านอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่นงานวิจัยเรื่อง *กระบวนการจินตภาพในความเรียงของนิ้วกลมที่มุ่งวิเคราะห์กระบวนการจินตภาพในงานเขียนประเภทความเรียงของนิ้วกลม* พบว่ามี 2 ส่วน คือส่วนจินตภาพ ได้แก่ การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การลิ้มรส การสัมผัส และส่วนการใช้ภาษาสร้างกระบวนการจินตภาพ ได้แก่ การเล่นคำ การเล่นเสียง การใช้โวหารภาพพจน์ กระบวนการจินตภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านิ้วกลมสามารถเลือกใช้ถ้อยคำสื่อความหมายง่ายๆ ได้อย่างเหมาะสมและให้ข้อคิด เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ความเรียงของนิ้วกลมน่าติดตามอ่านอย่างยิ่ง (รุ่งฤดี แผลงศร, 2564)

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้ง 3 หัวข้อ ได้แก่ ความหมายและความสำคัญของลีลาการใช้ภาษา การสร้างจินตภาพ แนวคิดที่ใช้ศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้เห็นผู้วิจัยเห็นแนวทางในการวิเคราะห์ลีลาการใช้ภาษาและจินตภาพในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาที

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เห็นถึงการสื่อและสร้างจินตภาพในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาที
2. ใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ลีลาการใช้ภาษาและจินตภาพที่ปรากฏในบทอ่านสำหรับเด็ก

8. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องลีลาการใช้ภาษาและจินตภาพในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาที แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ลีลาการใช้ภาษาในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทีและจินตภาพในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาที ดังรายละเอียดต่อไปนี้

8.1 ลีลาการใช้ภาษาในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาที

ลีลาการใช้ภาษาในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทีแบ่งได้ 3 ประเภท คือ ลีลาการใช้คำ ลีลาการใช้ประโยค และลีลาการใช้โวหารภาพพจน์ ดังต่อไปนี้

8.1.1 ลีลาการใช้คำ

ลีลาการใช้คำ คือการใช้คำใดๆ ที่มีลักษณะเป็นคำหรือกลุ่มคำสามารถสื่อให้เห็นภาพหรือการรับรู้ได้อย่างชัดเจน จากการวิเคราะห์ลีลาการใช้คำในบทอ่านภาษาพาทีพบว่ามีลีลาการใช้คำ 6 ลักษณะ ดังนี้

8.1.1.1 *การใช้คำแสดงอาการ* คือลักษณะการใช้คำที่แสดงถึงอากัปกริยา ความรู้สึก สภาพ รวมถึงการเคลื่อนไหว พบว่ามีการใช้คำแสดงอาการกับท่าทาง พฤติกรรม และบุคลิกภาพ ดังตัวอย่างที่ (1)-(2)

(1) เด็กๆ *ตบมือหัวเราะชอบใจ*บทตลกที่พี่แก้วขับเสภาให้ฟัง (ภาษาพาที ป. 5, 2563จ, น. 197)

(2) พ่อ*ดูท่าทางอิดโรย*เห็นดเหนียวดูเหมือนมีอายุมากขึ้นไปอีก 10 ปี (ภาษาพาที ป. 6, 2563จ, น. 104)

จากตัวอย่างที่ (1) และ (2) ปรากฏการใช้คำแสดงอาการว่า “ตบมือหัวเราะชอบใจ” และ “ดูท่าทางอิดโรยเหนียว” สื่อให้เห็นท่าทางและพฤติกรรมที่มีความสุขและความท้อแท้ได้อย่างชัดเจน

8.1.1.2 *การใช้คำแสดงเสียง* คือลักษณะการใช้คำที่ให้รายละเอียดของเสียงที่เกิดจากมนุษย์ วัตถุ สิ่งของ ธรรมชาติ และสัตว์ พบว่ามีการใช้คำแสดงเสียงที่ให้รายละเอียดของเสียงดังและเบา ดังตัวอย่างที่ (3)

(3) ทันใดนั้นผมได้ยินเสียง*แว่วหวานเจี๊ยบแจ้ว*ขับเสภามาไกลๆ (ภาษาพาที ป. 6, 2563จ, น. 88)

จากตัวอย่างที่ (3) ปรากฏการใช้คำแสดงเสียงว่า “แว่วหวานเจี๊ยบแจ้ว” เป็นการให้รายละเอียดเสียงที่ดังไพเราะทอดยาวจากการขับเสภา ทำให้รับรู้ถึงลักษณะเสียงที่น่าฟังจากเสียงทำนองเสนาะของไทย

8.1.1.3 *การใช้คำแสดงแสง สี* คือลักษณะการใช้คำที่แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดแสง สีของสิ่งใดๆ พบว่ามีการใช้คำแสดงแสง สีที่ให้รายละเอียดของความสว่างสดใสและขุ่นมัว ดังตัวอย่างที่ (4)

(4) คีฬหนึ่งในฤดูร้อน ดาวฤกษ์ส่องแสงสุกใส เวหานอนหลับและฝัน (ภาษาพาที ป. 3, 2563ค, น. 90)

จากตัวอย่างที่ (4) ปรากฏการใช้คำแสดงแสง สีว่า “สุกใส” ประกอบกับคำว่า “แสง” ทำให้เห็นถึงลักษณะของแสงจากดาวฤกษ์ที่สว่างในยามค่ำคืน

8.1.1.4 การใช้คำแสดงสัมผัส คือ ลักษณะการใช้คำที่สื่อให้รับรู้ถึงผลสัมผัสของความรู้สึกทางกายและสภาวะทางจิต พบว่ามีการใช้คำแสดงสัมผัสที่สื่อให้รับรู้ถึงความร้อนและความเย็น ดังตัวอย่างที่ (5)

(5) “น้ำมะพร้าวอ่อนเย็นชื่นใจ” (ภาษาพาที ป. 6, 2563จ, น. 200)

จากตัวอย่างที่ (5) ปรากฏการใช้คำแสดงสัมผัสว่า “เย็นชื่นใจ” โดยใช้แสดงผลสัมผัสของน้ำมะพร้าวอ่อน ทำให้เห็นถึงลักษณะของความเป็นที่สื่อให้รับรู้ถึงความสุข

8.1.1.5 การใช้คำแสดงกลิ่น คือลักษณะการใช้คำที่ทำให้รับรู้ถึงกลิ่นใดๆ พบว่ามีการใช้คำแสดงกลิ่นหอมที่ทำให้รับรู้ความหอมของอาหาร เช่น หอมฉุย หอมรวริน ดังตัวอย่างที่ (6)

(6) จานแรกผัดผักบุ้ง ควนขึ้นหอมฉุยจานที่สองตามมาเป็นไข่ต้มผัดครึ่ง (ภาษาพาที ป. 5, 2563จ, น. 147)

จากตัวอย่างที่ (6) ปรากฏการใช้คำแสดงกลิ่นว่า “หอมฉุย” โดยใช้แสดงกลิ่นของควนที่มาจากผัดผักบุ้ง ทำให้เห็นถึงลักษณะของกลิ่นหอมของอาหารที่ชวนรับประทาน

8.1.1.6 การใช้คำสื่ออารมณ์ คือลักษณะการใช้คำที่ประกอบกันเป็นชุดคำเพื่อสื่ออารมณ์ด้านต่างๆ ทั้งทางบวกและทางลบ คำสื่ออารมณ์ด้วยชุดคำที่มีความหมายหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในทางบวก ดังตัวอย่างที่ (7)

(7) “เสียงอ้อมท้องกลอนสุภาสิตสอนหญิง ดังเจ็ยแจ้ว อย่างมีความสุข...มีความสุขจังนะ ท่องกลอนดั่งลับบ้านเลย” (ภาษาพาที ป. 4, 2563ง, น. 21)

จากตัวอย่างที่ (7) ปรากฏการใช้ชุดคำที่สื่อให้เห็นถึงความสุขในการท่องกลอนสุภาสิตสอนหญิง ด้วยชุดคำว่า “ท้องกลอนสุภาสิตสอนหญิง” “ดังเจ็ยแจ้ว” “มีความสุข” “มีความสุขจังนะ” และ “ท่องกลอนดั่งลับบ้าน” ทำให้เห็นถึงการสื่ออารมณ์เชิงบวกจากการร่วมทำกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมของไทย ในที่นี้คือการท่องกลอนสุภาสิตสอนหญิงอันเป็นกลอนที่มาจากวรรณคดีไทย นอกจากนี้ยังปรากฏชุดคำที่มีความหมายหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในทางลบ ดังตัวอย่างที่ (8)

(8) “คนขี้โกงๆ น้าอายุ เป็นหัวหน้าเสียเปล่า กลับยกยอกเงินส่วนรวม” เสียงนั้นดังก้องอยู่ในสมอง ชามา ผุดลุกผุดนั่ง กระวนกระวาย”

จากตัวอย่างที่ (8) ปรากฏการใช้ชุดคำที่สื่อให้เห็นถึงความกังวลในการกระทำทุจริต ด้วยชุดคำว่า “คนขี้โกง” “น้าอายุ” “ยกยอกเงิน” “ผุดลุกผุดนั่ง” และ “กระวนกระวาย” ทำให้เห็นถึงการสื่ออารมณ์เชิงลบจากการกระทำ ความผิด ในที่นี้คือ การโกงเงิน

8.1.2 ลีลาการใช้ประโยค

ลีลาการใช้ประโยค คือลักษณะการใช้ประโยคใดๆ จากการร้อยเรียงถ้อยคำในประโยค สามารถรับรู้และเห็นภาพบางประการได้อย่างเด่นชัด จากการวิเคราะห์ลีลาการใช้ประโยคในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทีพบว่ามีลีลาการใช้ประโยค 2 ลักษณะ ดังนี้

8.1.2.1 การใช้ประโยคสั้น คือลักษณะการใช้ประโยคอย่างกระชับ จบประโยคลงด้วยข้อความเดียว มีใจความเดียว อาจมีส่วนขยาย แต่ไม่เยิ่นเย้อ มักแสดงเจตนาการสื่อสารที่ปรากฏในข้อความสนทนาของตัวละครอย่างชัดเจนทั้งแสดงการบอก เตือน ถาม สงสัย ขอร้อง อ้อนวอน สั่ง และย้าให้คิด ดังตัวอย่างที่ (9)

(9) “นั่นเป็นฝีมือของ อบต.บ้านเรานี้แหละ ที่ช่วยกันปรับปรุงถนนหนทาง ทางระบายน้ำ ท่อประปา ให้เราอยู่กันอย่างสุขสบาย” ลุงกำนันเสริม (ภาษาพาที ป. 5, 2563จ, น. 83)

จากตัวอย่างที่ (9) ปรากฏการใช้ประโยคสั้นว่า “นั่นเป็นฝีมือของ อบต.บ้านเรานี้แหละ” ซึ่งเน้นย้ำข้อความด้วยคำว่า “นี่แหละ” ประกอบกับเนื้อหาในบทสนทนาที่ต้องการเน้นย้ำให้คิดถึงคุณงามความดีขององค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้รับรู้ถึงคุณงามความดีของภาครัฐที่มีส่วนทำให้ประชาชนอยู่กันอย่างมีความสุข

8.1.2.2 การใช้ประโยคยาว คือลักษณะการใช้ประโยคที่มีส่วนขยายเพื่อให้เนื้อความกระจ่างและชัดเจน มักใช้เพื่อบรรยายสถานที่ บรรยากาศของวิถีชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติและชนบท แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับสถาบันชาติ พระมหากษัตริย์ อีกทั้งใช้บรรยายแนวทางในการทำความดี และการทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ดังตัวอย่างที่ (10)

(10) “ของชาติไหนใครจะทำยังไง ยายก็ไม่รู้หรอก แต่รู้ว่าคนไทยเราเก่งทำขนมได้แปลก ๆ ขนมไทยส่วนใหญ่ทำมาจากแป้ง น้ำตาล กะทิ จะต้องให้มีรสละมุนหวานมัน หมายถึงไม่หวานจัดเกินไป ต้องใส่กะทิคูน้ำตาล เพราะความมันจากกะทิจะช่วยลดความหวานของน้ำตาลลง” (ภาษาพาที ป. 4, 2563ง, น. 7)

จากตัวอย่างที่ (10) จะเห็นได้ว่าการใช้ประโยคยาวแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุดิบและวิธีการทำขนมไทย รวมถึงแสดงรายละเอียดของเหตุผลที่เลือกใช้วัตถุดิบเหล่านั้น เชื่อมโยงความด้วยคำว่า “เพราะ” ทำให้รับรู้ถึงความ เป็นไทยผ่านภูมิปัญญาไทยด้านอาหาร

8.1.3 ลีลาการใช้โวหารภาพพจน์

ลีลาการใช้โวหารภาพพจน์ คือลักษณะการใช้โวหารอย่างมีศิลปะ ประณีต ละเอียดลอบ สามารถสัมผัสถึงอารมณ์ ความรู้สึก และข้อคิดได้อย่างชัดเจน จากการวิเคราะห์ลีลาการใช้โวหารภาพพจน์ในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาที พบว่ามีลีลาการใช้โวหารภาพพจน์ 4 ลักษณะดังนี้

8.1.3.1 การใช้โวหารภาพพจน์โดยการเปรียบเทียบ คือลักษณะการใช้โวหารที่มีลักษณะการเปรียบเทียบ การอ้างถึง รวมถึงการกล่าวอย่างเป็นนัย ดังตัวอย่างที่ (11)

(11) ฉันไม่กล้าออกจากบ้านไปไหน นอกจากไปโรงเรียน แต่ที่นั่นก็รู้ว่าจะปลอดภัย เราถูกเสียดสี กระทบกระแทก ล้อเลียน ประชดประชัน ไม่ว่าจะจากเด็กหรือผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะต่อหน้าหรือลับหลัง คนเหล่านั้นรู้ดีว่าฉัน และน้องไม่มีส่วนรู้เห็น แต่เนื่องจากเป็นลูกพ่อ พวกเขาทำอะไรพ่อไม่ได้ จึงหันมาที่เราแทน เข้าตำราตีวัวกระทบคราด โดยแท้ (ภาษาพาที ป. 6, 2563ฉ, น. 104)

จากตัวอย่างที่ (11) จะเห็นได้ว่าใช้โวหารภาพพจน์โดยการเปรียบเทียบโดยยกสำนวนคำพังเพยว่า “ตีวัวกระทบคราด” มาประกอบกับเนื้อหาที่กล่าวถึงการถูกรังควานด้วยถ้อยคำเชิงลบเพื่อให้กระทบถึงอีกคนแต่ทำอะไรโดยตรงไม่ได้ ทำให้เด็กรับรู้และเข้าใจการเปรียบเทียบการกระทำของมนุษย์ได้อย่างชัดเจน

8.1.3.2 การใช้โวหารภาพพจน์เชิงวาทศิลป์ คือลักษณะการใช้โวหารที่พลิกแพลงไปจากภาษาปกติ ต้องใช้การตีความประกอบการทำความเข้าใจความหมายที่แท้จริง มีทั้งลักษณะแฝงนัย คำถาม รวมถึงการใช้ถ้อยคำขัดแย้งกัน ดังตัวอย่างที่ (12)

(12) *ขับไว ไปวัด* ป้ายข้อความทำยารถัดคันหนึ่งที่แซงขึ้นไป เหมือนจะให้สติคนขับรถทั่วไป (ภาษาพาที ป. 6, 2563ฉ, น.42)

จากตัวอย่างที่ (12) จะเห็นได้ว่าใช้โวหารภาพพจน์เชิงวาทศิลป์ที่ต้องใช้การตีความว่า “ขับไว ไปวัด” มาประกอบกับเนื้อหาที่ต้องการเตือนสติให้ระมัดระวังในการขับขียานพาหนะ สื่อให้เห็นว่าไม่ควรขับขียานพาหนะเกินอัตราเร็วที่กำหนด ไม่เช่นนั้นจะเกิดอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ ทำให้ได้กรับรู้สำนึกเสี่ยงประชิดได้อย่างชัดเจน

8.1.3.3 การใช้โวหารภาพพจน์จินตนาการ คือลักษณะการใช้โวหารที่ใช้จินตนาการโดยสิ่งนั้นๆ ไม่สามารถเกิดขึ้นจริงได้ในความเป็นจริง รวมถึงเกินจริง ดังตัวอย่างที่ (13)

(13) *ผมเดินตัวลอยไปบนเวที ท่ามกลางเสียงปรบมือที่ดังสนั่นหวั่นไหว* ผมฝันไปหรือเปล่านี้ ผมนี้หรือเป็น “คนดีศรีโรงเรียน” (ภาษาพาที ป. 4, 2563ง, น. 183)

จากตัวอย่างที่ (13) จะเห็นได้ว่าใช้โวหารภาพพจน์จินตนาการที่กล่าวเกินจริงว่า “เดินตัวลอย” และ “เสียงปรบมือที่ดังสนั่นหวั่นไหว” ประกอบกับเนื้อหาที่ต้องการแสดงความรู้สึกดีใจและการได้รับเกียรติอย่างมาก สื่อให้เห็นการแสดงออกของพฤติกรรมที่มากเกินจริง ทำให้ได้กรับรู้และเข้าใจความรู้สึกได้อย่างชัดเจน

8.1.3.4 การใช้โวหารภาพพจน์ทางเสียง คือลักษณะการใช้เสียงในการสร้างภาพ รวมไปถึงการเลียนเสียงสิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นเสียงของมนุษย์และไม่ใช่มนุษย์ ดังตัวอย่างที่ (14)

(14) “นางเหมียวตัวโปรดที่พ่ออุ้มไว้ส่งเสียง *“เหมียว เหมียว”* (ภาษาพาที ป. 4, 2563ง, น. 109)

จากตัวอย่างที่ (14) จะเห็นได้ว่าใช้โวหารภาพพจน์ทางเสียงว่า “เหมียว เหมียว” เป็นการใช้ถ้อยคำเลียนเสียงของแมว ในที่นี้เรียกว่า “นางเหมียว” ทำให้ได้กรับรู้และเข้าใจลักษณะของสัตว์ได้อย่างชัดเจน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลลีลาการใช้ภาษาในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทีพบว่า มีลักษณะลีลาการใช้ภาษาทั้ง 3 ด้านได้แก่ ลีลาการใช้คำ ลีลาการใช้ประโยค และลีลาการใช้โวหารภาพพจน์ แสดงให้เห็นถึงการสื่อและสร้างจินตภาพได้อย่างชัดเจน ดังนั้นลีลาการใช้ภาษาในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทีจึงสามารถทำให้เด็กพึงเกิดภาพในจิตที่กระจ่างชัดเจนได้

8.2 จินตภาพที่ปรากฏในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาที

จากการวิเคราะห์จินตภาพผ่านลีลาการใช้ภาษาที่ปรากฏในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาที ผู้วิจัยพบจินตภาพที่โดดเด่นสามารถแบ่งกลุ่มได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

8.2.1 จินตภาพที่เน้นการสร้างบรรยากาศและสะท้อนให้เห็นภาพที่ชัดเจน

จินตภาพดังกล่าวเป็นลักษณะจินตภาพที่สื่อให้เห็นถึงลักษณะของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และบรรยากาศของวิถีชนบทที่น่าอยู่ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

8.2.1.1 จินตภาพที่สื่อให้เห็นถึงลักษณะของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จินตภาพดังกล่าวพบว่ามีลีลาการใช้ภาษาอย่างโดดเด่น ให้รายละเอียดเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังตัวอย่างที่ (15)-(21)

(15) ท้องฟ้าที่เคยสว่างใส กลับมีเมฆเต็มคู่มืดครึ้ม (ภาษาพาที ป. 4, 2563ง, น. 112)

(16) สายลมพัดเอื่อย เอื่อย เมฆลอยเรื่อยตามกันไป (ภาษาพาที ป. 5, 2563จ, น. 195)

(17) น้ำค้างเย็นๆ ลมอ่อนๆ และแดดอุ่นๆ ช่วยให้ต้นผักหวานป่าโต (ภาษาพาที ป. 5, 2563จ, น. 9)

(18) “คุณ้าบ้านเราในไสดีจัง มีน้ำไหลตลอดเวลา มีน้ำล้นมีปลาเยอะแยะเขียว” โทงบอ (ภาษาพาที ป.5, 2563จ, น. 80)

(19) กลางป่าใหญ่แห่งหนึ่งที่ยียบสงบ มีความวิเวกวังเวงเพิ่มความน่าหวาดหวั่นแก่ผู้ที่ไม่เคยคุ้นกับป่าสัตว์ต่างๆ ใช้ชีวิตเป็นไปตามธรรมชาติของมัน... ท่ามกลางบรรยากาศและธรรมชาติที่สงบนิ่ง แม้ตะวันจะสูงขึ้นก็ไม่ทำให้ป่าเปลี่ยนแปลงไป มีเพียงแสงรำไรส่องถึงพื้นดิน (ภาษาพาที ป. 6, 2563ฉ, น. 182)

(20) “พลังงานคือชีวิต รู้จักคิด รู้จักใช้ ได้คุณค่า” (ภาษาพาที ป. 3, 2563ค, น. 79)

(21) เสียงปลากระโดดดังจ๋อมแจ่มอยู่ในน้ำ (ภาษาพาที ป. 4, 2563ง, น. 112)

จะเห็นว่าตัวอย่างข้างต้นปรากฏลีลาการใช้คำที่สื่อให้เห็นถึงลักษณะของธรรมชาติอย่างชัดเจน ดังตัวอย่างที่ (15) ใช้คำแสดงแสง สี ได้แก่ สว่างใส มืดครึ้ม ประกอบกับท้องฟ้า ก้อนเมฆ ในตัวอย่างที่ (16) ใช้คำแสดงอาการที่สื่อให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวอย่างช้าๆ ได้แก่ เอื่อย เอื่อย ลอยเรื่อย ประกอบกับสายลม เมฆ และในตัวอย่างที่ (17) ใช้คำแสดงสัมผัส ได้แก่ “เย็นๆ” และ “อุ่นๆ” ประกอบกับ “น้ำค้าง” และ “แดด” เป็นต้น

รวมถึงปรากฏลีลาการใช้ประโยคที่สื่อให้เห็นลักษณะธรรมชาติอันร่มรื่น สงบ บริสุทธิ์ สวยงาม และอุดมสมบูรณ์ดังตัวอย่างที่ (18) ใช้ประโยคสั้นว่า “มีน้ำล้นมีปลาเยอะแยะเขียว” เพื่อต้องการเน้นย้ำความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ และในตัวอย่างที่ (19) ใช้ประโยคยาวเพื่อบรรยายภาพบรรยากาศธรรมชาติ มีส่วนขยายว่า “ที่สงบนิ่ง” และแสดงเงื่อนไขด้วยการเชื่อมโยงความว่า “แม้...ก็” กล่าวคือโดยปกติแล้วเมื่อตะวันสูงขึ้นแสงของตะวันมักทำให้ร้อน แต่ด้วยธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีต้นไม้ให้ร่มเงา จึงปรากฏข้อความว่า “ก็ไม่ทำให้เปลี่ยนแปลงไป” โดยให้รายละเอียดเพิ่มเติมว่า “มีเพียงแสงรำไรส่องถึงพื้นดิน” ทำให้เห็นภาพบรรยากาศความร่มรื่นของธรรมชาติในป่าที่สงบได้อย่างชัดเจน

อีกทั้งปรากฏลีลาการใช้โวหารภาพพจน์ที่สื่อให้เห็นถึงความสำคัญและภาพของธรรมชาติได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างที่ (20) ใช้โวหารภาพพจน์โดยการเปรียบเทียบว่า “พลังงานคือชีวิต” สื่อให้เห็นความสำคัญว่าพลังงานเป็นสิ่งเดียวกันกับชีวิต และในตัวอย่างที่ (21) เป็นการใช่วิหารภาพพจน์แทนเสียงว่า “จ๋อมแจ่ม” กับลักษณะของปลาที่กระโดดเล่นอยู่ในแม่น้ำได้อย่างชัดเจน

8.2.1.2 จินตภาพที่สื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิตชนบทที่น่าอยู่ จินตภาพดังกล่าวพบว่ามีลีลาการใช้ภาษาอย่างโดดเด่น ให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิถีชีวิตชนบทที่น่าอยู่ เรียบง่าย ส่วนใหญ่ดำเนินชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติและการทำงานเกษตร ไม่ยึดติดกับเทคโนโลยี และเป็นสังคมที่ปลอดภัย ดังตัวอย่างที่ (22)-(28)

(22) แต่ละปีมีนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมากมายเดินทางมาที่หมู่เกาะนี้ เพื่อมาชื่นชมหาดทรายขาวดั่งแป้ง (ภาษาพาที ป. 3, 2563ค, น. 162)

(23) “เราจะพาท่านชมแปลงเกษตรพืชผักพื้นบ้านที่หน้าตีนตาดตีนใจครับ ” (ภาษาพาที ป. 4, 2563ง, น. 39)

(24) ขบวนการพวงนำเที่ยวเคลื่อนออกซำๆ เสียงกล่าวต้อนรับด้วยสำเนียงพื้นบ้านจากพี่แก่งและพี่ปอกก็เริ่มขึ้น (ภาษาพาที ป. 4, 2563ง, น. 39)

(25) ไก่แจ้กับเพื่อนๆ กลุ่มใหม่เดินไปโรงเรียน เดินกันเต็มถนนซึ่งไม่ค่อยมีรถผ่าน *เดินไปคุยไป ไม่ต้องรีบร้อน* แต่ทุกคนกระฉับกระเฉง พร้อมทั้งจะเรียน *อากาศเย็นสบายและปลอดโปร่ง* (ภาษาพาที ป. 3, 2563ค, น.125)

(26) ขาวนาที่ทำนากับพี่โมกปลูกข้าวด้วยการทำนาหว่าน คือนำพันธุ์ข้าวเปลือกไปแช่น้ำ พอมีตุ่มงอกออกมา เรียกว่า ข้าวงอก จึงนำไปหว่านในนา การหว่านต้องอาศัยคนมีประสบการณ์สูง ข้าวที่หว่านออกไปจึงได้ระยะ ต้นข้าวงอกโดยไม่เบียดกันหรือโห่วเป็นช่องว่าง ทำให้ได้ผลผลิตเต็มที่ (ภาษาพาที ป. 6, 2563ฉ, น. 23)

(27) “ลุงวินกับป้านิตเขายึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงไว้ละน้อง” เมฆอธิบายให้ฝนฟัง “ดูซิปุ๋ยหมักก็ทำเอง ไม่ใช่ปุ๋ยเคมีเป็นการอนุรักษ์ดินและน้ำด้วย” (ภาษาพาที ป. 5, 2563จ, น. 6)

(28) ณัฐเชื้อใหม่ แต่ละวันผมมีเรื่องยุ่งๆ อยู่สองเรื่อง คือเรื่องเกี่ยวกับเรื่องกิน เรื่องเที่ยว ผมค่อยกลับไปเล่า เพราะอยากให้ดูรูปด้วย แต่ผมอยากเล่าเรื่องกินมากกว่า ผมอยู่ที่บ้านไม่ค่อยรู้สึกว่ามีอะไรที่เป็นพิธีรีตอง แต่พอมาอยู่ที่นี้ อะไรก็ต้องระวังไปหมด (ภาษาพาที ป. 3, 2563ค, น. 136)

จะเห็นว่าตัวอย่างข้างต้นปรากฏลีลาการใช้คำที่สื่อให้เห็นถึงความน่าอยู่ในชนบทอย่างชัดเจน ดังตัวอย่างที่ (22) ใช้คำแสดงแสง สีว่า “ขาวดั่งแป้ง” ประกอบกับหาดทรายในหมู่เกาะอันเป็นที่อยู่ของคนในชุมชน ในตัวอย่างที่ (23) ใช้คำแสดงอาการว่า “น่าตื่นตาตื่นใจ” เพื่อสื่อให้เห็นถึงความตื่นตะลึงสำหรับผู้ที่ยังไม่เคยเห็นแปลงเกษตรพืชผักพื้นบ้านในชุมชน ในตัวอย่างที่ (24) ใช้คำแสดงเสียงว่า “สำเนียงพื้นบ้าน” เพื่อแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของคนในชุมชนชนบทว่ายังมีการใช้ “สำเนียงพื้นบ้าน” จะเห็นได้ว่าคนในชุมชนชนบทยังรักษาความดั้งเดิมของตนไว้ และในตัวอย่างที่ (25) ใช้คำสื่ออารมณ์ทางบวก คือ “เดินไปคุยไป” “ไม่ต้องรีบร้อน” “อากาศเย็นสบาย” “ปลอดโปร่ง” ในสถานการณ์ที่เด็กกำลังเดินไปโรงเรียนในชุมชนชนบท สื่อให้เห็นภาพการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายในวิถีชุมชนชนบท

อีกทั้งปรากฏลีลาการใช้ประโยค ที่แสดงถึงความรู้ ความสามารถเฉพาะทางของคนในชุมชนชนบท ดังตัวอย่างที่ (26) ใช้ประโยคยาวแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการทำนาหว่าน และแสดงผลที่ได้รับคือ “ทำให้ได้ผลผลิตเต็มที่” จะเห็นได้ว่าคนในชุมชนชนบทมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตเกษตรกรรม

นอกจากนี้ยังปรากฏลีลาการใช้โวหารภาพพจน์ ใช้โวหารภาพพจน์โดยการเปรียบเทียบ ดังตัวอย่างที่ (27) เป็นลักษณะการอ้างถึง “แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง” โดยแสดงให้เห็นว่าแนวทางการใช้ชีวิตในชนบทที่น่าอยู่นั้นมาจากพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ไทย ประกอบกับเนื้อหาเกี่ยวกับการทำปุ๋ยหมักในชุมชนว่าเป็นปุ๋ยหมักที่ทำเอง ไม่ใช่ปุ๋ยเคมี แสดงให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนว่าทำการเกษตรบนพื้นฐานความพอเพียง สามารถพึ่งพาตนเองและรักษาภาวะแวดล้อมได้เป็นอย่างดี และใช้โวหารภาพพจน์เชิงวาทศิลป์ ดังตัวอย่างที่ (28) เป็นการแฝงนัยด้วยโวหารว่า “พอมาอยู่ที่นี้ อะไรก็ต้องระวังไปหมด” ประกอบกับเนื้อความว่า “ผมอยู่บ้านไม่ค่อยรู้สึกว่ามีอะไรที่เป็นพิธีรีตอง” สื่อให้เห็นว่าชุมชนชนบทมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและน่าอยู่กว่าที่อื่น ทำให้เด็กฟังเห็นภาพความน่าอยู่ในชุมชนชนบทได้อย่างเด่นชัด

8.2.2 จินตภาพที่เน้นการสร้างความตระหนัก การรับรู้อารมณ์และความรู้สึกอย่างชัดเจน

จินตภาพดังกล่าว คือลักษณะจินตภาพที่สร้างความตระหนักถึงความดี การกระทำความดีและการเป็นคนดี รับรู้พฤติกรรม อารมณ์และความรู้สึก เกิดความรักและภูมิใจในความเป็นไทย อีกทั้งเห็นถึงความสำคัญของพระมหากษัตริย์ไทย สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

8.2.2.1 จินตภาพที่ตั้งใจให้ตระหนักถึงความดี การกระทำความดี และการเป็นคนดี จินตภาพดังกล่าวพบว่ามีลีลาการใช้ภาษาอย่างโดดเด่น ให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่แสดงออกผ่านบุคลิกภาพของคนดี ซึ่งให้เห็นถึงลักษณะของความดี เสนอวิธีการกระทำความดี และบอกถึงผลของการกระทำความดี ดังตัวอย่างที่ (29)-(33)

(29) พ่อรีบพูดต่อทันที “ขอบใจลูกมาก นี่เป็นของขวัญที่มีค่าที่สุดในชีวิตของพ่อแม่ ขอให้ลูกเป็นคนดี มีจิตใจงาม รู้จักกตัญญูรู้คุณเช่นนี้ตลอดไปนะ” ทั้งสี่คนพ่อแม่ลูกโอบกอดกันอย่างมีความสุข (ภาษาพาที ป. 4, 2563ง, น. 27)

(30) “ป้าแจ่มขา เดี่ยวหนูช่วยเก็บให้คะ” สายลับมดแดงสองคนเดินมาพอดี จึงเข้ามาช่วยเก็บขนมใส่กระดาษจนเรียบร้อย... “นี่แน่ะ หนูเอาขนมไปกิน ขอบใจนะจ๊ะที่มาช่วยป้า” (ภาษาพาที ป. 3, 2563ค, น. 5)

(31) เด็กดีต้องมีหน้าที่ต่อชุมชน ช่วยกันบำรุงรักษาสมบัติของส่วนรวม เพื่อให้บ้านเมืองมีระเบียบและสวยงาม (ภาษาพาที ป. 2, 2563ข, น. 176)

(32) “คนเราก็มีทั้งดี ทั้งชั่วแหละ จะดีจะชั่วอยู่ที่ตัวทำ จะสูงจะต่ำอยู่ที่ทำตัว” อันสรุปด้วยท่าทางน่าเชื่อถือ (ภาษาพาที ป. 4, 2563ง, น. 206)

(33) เป็นเด็กโกงเงินเล็กน้อย ยังทุกข์มากขนาดนี้ ถ้าเป็นผู้ใหญ่ทุจริต จะทุกข์มากขนาดไหน (ภาษาพาที ป. 3, 2563ค, น. 22)

จะเห็นได้ว่าตัวอย่างข้างต้นปรากฏลีลาการใช้คำ ดังตัวอย่างที่ (29) ใช้คำสื่ออารมณ์ทางบวกว่า “ลูกเป็นคนดี มีจิตใจงาม รู้จักกตัญญูรู้คุณ โอบกอดกันอย่างมีความสุข” เป็นชุดคำที่สื่อให้พึงรับรู้ถึงการเป็นคนดี การกระทำความดี และเห็นภาพผลที่ได้รับจากการเป็นคนดี

อีกทั้งปรากฏลีลาการใช้ประโยคที่สื่อให้เห็นถึงการแสดงออกถึงการเป็นคนดี ดังตัวอย่างที่ (30) ใช้ประโยคสั้นว่า “ขอบใจนะจ๊ะที่มาช่วยป้า” ประกอบกับเนื้อความที่ได้รับการช่วยเหลือ แสดงให้เห็นถึงการมีมารยาท และในตัวอย่างที่ (31) ใช้ประโยคยาวเพื่ออธิบายให้เห็นถึงลักษณะของการกระทำความดี ขยายความด้วยรายละเอียดที่แสดงให้เห็นถึงผลดีที่พึงได้รับคือ “บ้านเมืองมีระเบียบและสวยงาม”

รวมถึงปรากฏลีลาการใช้โวหารภาพพจน์ ใช้โวหารภาพพจน์โดยการเปรียบเทียบ ดังตัวอย่างที่ (32) มีการยกเอาภาษิตว่า “จะดีจะชั่วอยู่ที่ตัวทำ จะสูงจะต่ำอยู่ที่ทำตัว” มาใช้เปรียบเทียบเพื่อสอนให้คนเลือกประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ดี และใช้โวหารภาพพจน์เชิงวาทศิลป์ ดังตัวอย่างที่ (33) เพื่อกระตุ้นให้คิดถึงผลเสียจากการกระทำความผิดโดยใช้รูปประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบว่า “โตขึ้นถ้าเป็นผู้ใหญ่ทุจริต จะทุกข์มากขนาดไหน” สื่อให้เด็กพึงตระหนักถึงความดี การกระทำความดี และการเป็นคนดีได้อย่างลึกซึ้ง

8.2.2.2 จินตภาพที่สื่อให้เห็นถึงการรับรู้พฤติกรรม อารมณ์และความรู้สึก จินตภาพดังกล่าวพบว่ามีลีลาการใช้ภาษาอย่างโดดเด่นแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรม อารมณ์และความรู้สึกอันเป็นลักษณะพื้นฐานของมนุษย์ แม้ว่าลักษณะบางอย่างไม่ได้แสดงออกผ่านตัวละครที่เป็นมนุษย์ก็ตาม ดังตัวอย่างที่ (34)-(40)

(34) ไบไบกไบบัวหันหลังชนกัน *สายวงพ่นน้ำ* ใส่คนรอบข้างอย่างสนุกสนาน ภูผาก็เปิกกทั้งตัว ชุ่มน้ำ
เย็นสบาย (ภาษาพาที ป. 1, 2563ก, น. 141)

(35) ฉับพลันปรากฏร่างอันสง่างามของชายหนุ่ม 4 คน *ก้าวเดินอย่างมาดมั่น* มุ่งหน้ามายังอาศรม ทุกคน
ไม่ยินดีแม้แต่จะมองหน้ากัน ไม่ต้องการรู้จัก ไม่ทักทาย (ภาษาพาที ป. 6, 2563จ, น. 182)

(36) “แล้วลูกเอาเงินที่ไหนมาซื้อล่ะ” แม่สงสัย... “เราซื้อด้วยเงินที่เราเก็บออมเอง ไม่ได้รบกวนใครเลย”
อ้อมพูดด้วยเสียงสั้นเครือ (ภาษาพาที ป. 4, 2563ง, น. 27)

(37) “30 บาทถ้วนๆ ได้ไหมแม่ค้า ลดราคาหน่อย” “โถ! คุณ เห็นใจแม่ค้าเถอะ น้ำมันก็แพง แค่นี้ก็ขาดทุน
แยะแล้วค่ะ” (ภาษาพาที ป. 3, 2563ค, น. 76)

(38) *ผู้ชายบ้านไหนเป็นอย่างไรผมไม่รู้* แต่ผู้ชายบ้านผมชอบไปจ่ายตลาดทุกคน (ภาษาพาที ป. 5, 2563จ,
น. 21)

(39) *ข้างชอบคนพูดเพราะ ถ้าพูดไม่เพราะ ข้างก็โกรธเป็นเหมือนกัน* (ภาษาพาที ป. 1, 2563ก, น. 82)

จะเห็นได้ว่าตัวอย่างข้างต้นปรากฏลีลาการใช้คำ ดังตัวอย่างที่ (34) ใช้คำแสดงอาการว่า “สายวงพ่นน้ำ”
มีส่วนขยายว่า “อย่างสนุกสนาน” สื่อให้เห็นถึงความรู้สึกสนุกสนานชัดเจน ในตัวอย่างที่ (35) ใช้คำแสดงอาการว่า
“ก้าวเดินอย่างมาดมั่น” ประกอบกับพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่เป็นกัลยาณมิตร สื่อให้รับรู้พฤติกรรมของผู้ทะเลาะ
และในตัวอย่างที่ (36) ใช้คำแสดงเสียงว่า “เสียงสั้นเครือ” ประกอบกับการพูดตอบคำถาม แสดงให้เห็นถึงความรู้สึก
ที่ไม่มั่นใจและกลัว

รวมถึงปรากฏลีลาการใช้ประโยค ดังตัวอย่างที่ (37) ใช้ประโยคสั้นว่า “โถ! คุณ เห็นใจแม่ค้าเถอะ”
ในสถานการณ์ที่แม่ค้าอ้อนวอนลูกค้าไม่ให้ต่อรองราคาสินค้า โดยเน้นย้ำว่า “เถอะ” สื่อให้รับรู้ถึงความรู้สึกที่
ต้องการการเห็นใจได้อย่างชัดเจน

อีกทั้งปรากฏลีลาการใช้โวหารภาพพจน์ ดังตัวอย่างที่ (38) ใช้โวหารภาพพจน์เชิงวาทศิลป์ในลักษณะ
การถามที่ไม่ต้องการคำตอบว่า “ผู้ชายบ้านไหนเป็นอย่างไรผมไม่รู้” ประกอบกับข้อความต่อเนื่องว่า “แต่ผู้ชาย
บ้านผมชอบไปจ่ายตลาดทุกคน” ทำให้เห็นพฤติกรรมของผู้ชายว่าสามารถทำงานอย่างที่คุณหญิงทำได้ คือ “ไปจ่าย
ตลาด” และในตัวอย่างที่ (39) ใช้โวหารภาพพจน์จินตนาการ โดยทำให้สัตว์มีความรู้สึกเช่นเดียวกับมนุษย์ ว่า
“ข้างชอบคนพูดเพราะ” และ “ข้างก็โกรธเป็นเหมือนกัน” ความรู้สึกชอบและอารมณ์โกรธที่แสดงออกผ่านตัวละครที่
เป็นสัตว์ ในที่นี้คือ “ข้าง” ก็สามารถสื่อให้เห็นถึงพฤติกรรม อารมณ์และความรู้สึกได้อย่างชัดเจน

8.2.2.3 จินตภาพที่ตั้งใจให้เกิดความรู้สึกรักและภูมิใจในความเป็นไทย จินตภาพดังกล่าวพบว่ามีลีลาการใช้
ภาษาอย่างโดดเด่นที่ตั้งใจให้เกิดความรู้สึกรักและภูมิใจในความเป็นไทยในด้านต่างๆ สร้างความตระหนักให้เกิด
ความรัก ห่วงเห่น และความภาคภูมิใจกับวัฒนธรรมไทย ดังตัวอย่างที่ (40)-(44)

(40) *ขนมเป็ยกปูนสีเขี้ยว หอมกลิ่นใบเตยอ่อนๆ* (ภาษาพาที ป. 4, 2563ง, น. 5)

(41) การร้องเล่นเพลงน้อยดำเนินไปอย่างสนุกสนาน พ่อเพลงแม่เพลงต่างก็ร้องเล่าเรื่องที่เรียนมาตั้งแต่
ชั้นประถมปีที่ 1 ด้วยความยากลำบาก เรื่อยมาจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นี้ กลับเห็นเป็นเรื่องสนุกสนาน จนถึง
ช่วงสุดท้ายของการแสดง ฝ่ายชายก็ร้องสรุปได้อย่างประทับใจ (ภาษาพาที ป. 6, 2563จ, น. 135)

(42) “เด็ก ๆ จะร้องเล่นเพลงพื้นบ้านได้ใหม่คะ” พิภูลดา “ได้ซีหลาน วันนี้ก็มีกลุ่มเด็ก ๆ มาเล่นเพลงพื้นบ้านด้วย” (ภาษาพาที ป. 6, 2563ฉ, น. 132)

(43) การโปรดให้ปั้นฤๅษีตัดตนและทำจารีกัณฑ์วัดโพธิ์ หรือตำราหมอนวดไว้ในแผ่นหินที่วัดโพธิ์ เท่ากับเปิดโลกการเรียนรู้ให้คนไทยสมัยนั้น ผู้คนต่างยกย่องว่าวัดโพธิ์เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของไทย และยูเนสโกได้ประกาศให้เป็นมรดกภูมิปัญญาสำคัญของโลก (ภาษาพาที ป. 6, 2563ฉ, น. 252)

(44) “หนอยแน่! เจ้านี้ท้วงปู้ แล้วที่เด็กสมัยใหม่ท่องกันผิด ๆ บ้างละ อย่างเช่น รำไม่ดี หมูผสม หวานเป็นลม ขมเป็นคนพาไปหาหมอ บ้างละ ทำไมเจ้าไม่ว่า” (ภาษาพาที ป. 3, 2563ค, น. 193)

จะเห็นได้ว่าตัวอย่างข้างต้นปรากฏลีลาการใช้คำ ดังตัวอย่างที่ (40) ใช้คำแสดงกลืนว่า “กลืนใบเตยอ่อน ๆ” แสดงกลิ่นหอมของขนมไทย ในที่นี้คือขนมเปียกปูน และในตัวอย่างที่ (41) ใช้คำสื่ออารมณ์ทางบวกด้วยชุดคำว่า “อย่างสนุกสนาน” “เรื่องสนุกขบขัน” “อย่างประทับใจ” ประกอบกับสถานการณ์การร้องเล่นเพลงน้อยสื่อให้เห็นถึงความรู้สึกรักและประทับใจกับการแสดงพื้นบ้านของไทย

อีกทั้งปรากฏลีลาการใช้ประโยค ดังตัวอย่างที่ (42) ใช้ประโยคสั้นว่า “ได้ซีหลาน” ในสถานการณ์ที่เป็นการตอบตกลงเพื่อให้ร่วมร้องเล่นเพลงพื้นบ้าน ทำให้เด็กฟังเกิดความรู้สึกภูมิใจที่ได้มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมสืบสานการแสดงพื้นบ้านของไทย และในตัวอย่างที่ (43) ใช้ประโยคยาวว่า “ผู้คนต่างยกย่องว่าวัดโพธิ์เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของไทย และยูเนสโกได้ประกาศให้เป็นมรดกภูมิปัญญาสำคัญของโลก” ในสถานการณ์ที่ต้องการอธิบายความสำคัญของภูมิปัญญาไทย เป็นการสร้างให้เกิดความรู้สึกรักและภูมิใจในความเป็นไทย

รวมถึงปรากฏลีลาการใช้โวหารภาพพจน์ ดังตัวอย่างที่ (44) ใช้โวหารภาพพจน์เชิงวาทศิลป์ว่า “แล้วที่เด็กสมัยใหม่ท่องกันผิด ๆ บ้างละ” ประกอบกับตัวอย่างสำนวนคำพังเพยที่ใช้ผิด เป็นการกระตุ้นให้เด็กฟังได้คิดจากถ้อยคำที่มีน้ำเสียงเหน็บแนม สื่อให้เด็กฟังตระหนักรู้ว่าควรใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความรักและความภูมิใจในความเป็นไทย

8.2.2.4 จินตภาพที่สื่อให้เห็นถึงความสำคัญของพระมหากษัตริย์ไทย จินตภาพดังกล่าวพบว่ามีลีลาการใช้ภาษาอย่างโดดเด่นที่สื่อให้เห็นถึงความสำคัญของพระมหากษัตริย์ไทย ดังตัวอย่างที่ (45)-(48)

(45) เด็ก ๆ ฟังอย่างซาบซึ้ง ชาติไทยโชคดีที่มีพระมหากษัตริย์ (ภาษาพาที ป. 2, 2563ข, น. 193)

(46) หนูลิ้นชมในพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์นักวิทยาศาสตร์เพียงพระองค์เดียวในโลก ผลงานทางวิทยาศาสตร์ของพระองค์มากมายซึ่งได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลจากนานาประเทศหลายรางวัล (ภาษาพาที ป. 5, 2563จ, น. 177)

(47) แม้ในหลวงรัชกาลที่ 9 จะสวรรคตแล้ว ปวงชนชาวไทยต่างรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดไม่ได้ (ภาษาพาที ป. 2, 2563ข, น. 147)

(48) คุณพ่อเคยเล่าว่า ได้น้อมนำแนวพระราชดำริการเกษตรทฤษฎีใหม่มาอบรมเกษตรกรให้ทำเกษตรบนพื้นฐานความพอเพียง พึ่งพาตนเองและคำนึงถึงสภาวะแวดล้อม (ภาษาพาที ป. 6, 2563ฉ, น. 39)

จะเห็นได้ว่าตัวอย่างข้างต้นปรากฏลีลาการใช้คำ ดังตัวอย่างที่ (45) ใช้คำแสดงอาการว่า “ฟังอย่างซาบซึ้ง” สื่อให้เห็นถึงความพอใจเมื่อได้ฟังเรื่องราวเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์

อีกทั้งปรากฏลีลาการใช้ประโยค ดังตัวอย่างที่ (46) ใช้ประโยคยาวแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับพระอัจฉริยภาพของพระมหากษัตริย์ไทยจนเป็นที่ยอมรับของคนในประเทศและต่างประเทศ และในตัวอย่างที่ (47) ใช้ประโยคยาวที่แสดงให้เห็นถึงเงื่อนไขและเหตุผลสำคัญของความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์ ขยายความรายละเอียดที่เกี่ยวกับการยกย่อง เทิดทูน สื่อนำให้เห็นถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ไทย (รัชกาลที่ 9) ที่ยังคงตราตรึงอยู่ในหัวใจของคนไทย สร้างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ไทยได้อย่างซาบซึ้ง

รวมถึงปรากฏลีลาการใช้โวหารภาพพจน์ ดังตัวอย่างที่ (47) ใช้โวหารภาพพจน์โดยการเปรียบเทียบว่า “แนวพระราชดำริการเกษตรทฤษฎีใหม่” แม้ว่าจะไม่ได้อ้างถึงพระมหากษัตริย์โดยตรงแต่ปรากฏคำราชาศัพท์ว่า “พระราชดำริ” ประกอบกับแนวพระราชดำริที่สำคัญคือ “การเกษตรทฤษฎีใหม่” ทำให้ทราบได้ว่ากล่าวถึงแนวทางในการดำเนินชีวิตที่มาจากพระราชดำริของพระมหากษัตริย์ที่สามารถช่วยให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้เด็กพึงตระหนักถึงคุณงามความดีและความสำคัญของพระมหากษัตริย์ที่ช่วยให้ประชาชนมีอาชีพและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

จากการวิเคราะห์จินตภาพผ่านลีลาการใช้ภาษาในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทีพบว่า มีจินตภาพ 2 กลุ่ม ได้แก่ จินตภาพที่เน้นการสร้างบรรยากาศและสะท้อนให้เห็นภาพที่ชัดเจนและจินตภาพที่เน้นการสร้างความคิดตระหนัก การรับรู้อารมณ์และความรู้สึกอย่างชัดเจน ดังนั้นจินตภาพในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทีที่พึงสร้างและสะท้อนให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังทำให้เด็กพึงรับรู้คุณลักษณะอันพึงประสงค์อีกด้วย

9. อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

9.1 อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ลีลาการใช้ภาษาและจินตภาพที่ปรากฏในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทีที่มีข้อสังเกตเพื่ออภิปรายผลดังนี้

1. ลีลาการใช้ภาษาทั้ง 3 ด้านคือ ลีลาการใช้คำ ลีลาการใช้ประโยค และลีลาการใช้โวหารภาพพจน์ในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทีปรากฏทั้ง 6 ระดับชั้น สามารถสื่อและสร้างจินตภาพได้ ทำให้เด็กในฐานะผู้อ่านพึงเกิดภาพในจิตได้อย่างชัดเจน สามารถอภิปรายผลได้ว่าในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาทีเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสมกับช่วงวัยตามระดับชั้น สามารถสื่อและสร้างจินตภาพให้แก่เด็กได้เป็นอย่างดีและมีความเหมาะสม ทำให้เด็กพึงเห็นภาพและรับรู้อารมณ์ของสิ่งใดๆ ที่ผู้เขียนในฐานะผู้สร้างบทอ่าน ผู้รวบรวมบทอ่าน หรือผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสรรบทอ่านต้องการสื่อหรือต้องการให้รับรู้ได้เป็นอย่างดี

ลีลาการใช้ภาษาและจินตภาพถือเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะทำให้บทอ่านมีพลังต่อการสื่อภาพ ความคิด อารมณ์ หรือความรู้สึกใดๆ ดังที่นิตยา แก้วคัลณา (2557, น. 51) กล่าวถึงความสำคัญของการใช้ภาษาและจินตภาพว่า “จินตภาพเป็นภาพในใจของผู้อ่านที่เกิดจากการใช้ถ้อยคำของกวี ซึ่งถ่ายทอดหรือสร้างภาพสื่อความรู้สึก เช่น ความรู้สึกที่เกิดจากประสาทสัมผัส เช่น ร้อน หอม เปรี้ยว อารมณ์ เช่น ความรัก ความโกรธ ความเสียใจ และความคิด เช่น ความดี ความชั่ว ความถูกต้อง” และได้แสดงให้เห็นว่าการวิเคราะห์การใช้ภาษา ได้แก่ ลักษณะภาษากลวิธีทางภาษา วิธีการใช้ภาษา ลีลาการใช้ภาษา และวรรณศิลป์ จะเชื่อมโยงการวิเคราะห์จินตภาพทั้งสิ้น ดังที่

ปรากฏในงานวิจัยเรื่อง*การสืบสรรค์จินตภาพในกวีนิพนธ์ไทย* ดังนั้นหากต้องการทราบจินตภาพที่แท้จริงในบทอ่าน จะต้องวิเคราะห์การใช้ภาษาอย่างรอบด้าน

2. เนื่องด้วยบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาที่เป็นบทอ่านที่ต้องการฝึกและพัฒนาการอ่านของเด็กในระดับประถมศึกษา การใช้ภาษาของแต่ละระดับชั้นจึงมีระดับความยากง่ายแตกต่างกันเพื่อให้เหมาะสมกับช่วงอายุและพัฒนาการของเด็ก นอกจากนี้เป้าหมายของบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาที่ยังต้องการให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน มีค่านิยมที่พึงประสงค์ มีคุณธรรมจริยธรรมด้านต่างๆ ดังนั้นลีลาการใช้ภาษาในบทอ่านจึงถือว่าผ่านการคัดสรรมาเป็นอย่างดีในระดับหนึ่งแล้ว แต่ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้โวหารภาพพจน์จำนวน 222 โวหาร บางประเภทต้องอาศัยการเปิดพจนานุกรมเพื่อหาความหมายที่แท้จริง อย่างเช่น การใช้โวหารภาพพจน์โดยการเปรียบเทียบที่มีการยกสำนวน สุภาษิต คำพังเพยมาประกอบซึ่งมีมากถึง 19 โวหาร รวมถึงต้องอาศัยการตีความ อย่างเช่น การใช้โวหารภาพพจน์เชิงวาทศิลป์ที่มีลักษณะเหน็บแนม ประชด เสียดสี มีจำนวน 15 โวหาร ดังนั้นเพื่อให้บทอ่านของแบบเรียนภาษาพาที่สื่อจินตภาพได้อย่างชัดเจน ครูภาษาไทยหรือครูที่มอบหมายให้เด็กอ่านจะต้องสามารถอธิบายโวหารภาพพจน์ที่เข้าใจยากให้เด็ก หรืออาจตรวจสอบความเข้าใจด้วยการถามเป็นระยะ

3. ลีลาการใช้ภาษาในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาที่สื่อจินตภาพสำหรับเด็กง่ายที่สุดคือ ลีลาการใช้คำ เนื่องจากมีลักษณะที่เป็นภาษาพูดและภาษาเขียน ใช้ในบทสนทนาและบทบรรยายเรื่อง ปะปนกันไปตามสถานการณ์ สามารถสื่อความได้ง่าย ตรงไปตรงมา สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง*ลีลาการใช้ภาษาในสารคดีสำหรับเด็ก* ที่พบว่าใช้คำง่ายๆ สื่อจินตภาพได้ (ปรากฏพิภย์ กัมพลาศิริ, 2545, น. 143) รวมถึงผลการวิจัยเรื่อง*ศึกษาการใช้ภาษาในหนังสือการ์ตูนเรื่องรามเกียรติ์ ฉบับรามาวตาร* ที่พบว่ามีการใช้คำที่หลากหลาย เข้าใจง่าย ปรากฏทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน เหมาะสำหรับเด็ก (ปฐมชัย ณะเนตร, 2552, น. 224)

การศึกษาเรื่องลีลาการใช้ภาษาและจินตภาพในบทอ่านของแบบเรียนภาษาพาที่นี้ทำให้เห็นว่าลีลาการใช้ภาษาอย่างโดดเด่นสามารถสื่อและสร้างจินตภาพได้อย่างชัดเจน อันจะทำให้เด็กพึงมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้

10. ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาลีลาการใช้ภาษาและจินตภาพในบทอ่านของหนังสือเรียนสำหรับเด็กจากสำนักพิมพ์อื่น หรือหนังสือเรียนเล่มอื่นๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้นักเรียนใช้ประกอบการเรียนเพื่อพิจารณาว่ามีลีลาการใช้ภาษาที่สามารถสื่อและสร้างจินตภาพด้านใดบ้าง รวมถึงเปรียบเทียบลีลาการใช้ภาษาและจินตภาพของบทอ่านในแต่ละระดับชั้นว่ามีจินตภาพที่มีลักษณะเหมือนกัน ร่วมกัน หรือแตกต่างกันอย่างไร

รายการอ้างอิง

- กอบกุล อิงคุทานนท์. (2546). *ศัพท์วรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: ชรรจันตร.
- ครรชิต มนูญผล. (2547). *เคล็ดไม่ลับในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- ดลฤทัย ขาวดีเดช. (2540). *ภาษาจินตภาพในเรื่องสั้นของอัศศิริ ธรรมโชติ* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- ดวงมน จิตรจําานงค์. (2556). *วรรณคดีวิจารณ์เบื้องต้น*. ปัตตานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- นิตยา แก้วคัลณา. (2557). *บทพรรณนาในกวีนิพนธ์ไทย: ลีลา ความคิดและการสืบสรรค์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปฐมชัย ณะเนตร. (2552). *ศึกษาการใช้ภาษาไทยในหนังสือการ์ตูนเรื่องรามเกียรติ์ ฉบับรามาวตาร* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ประคอง เจริญจิตรกรรม. (2555). *หลักการเขียนวิจารณ์วรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรางทิพย์ กัมพลาศิริ. (2545). *ลีลาการใช้ภาษาในสารคดีสำหรับเด็ก*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ผะอบ ไปชะกฤษณะ. (2544). *ลักษณะเฉพาะของภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา.
- พัชรีย์ จำปา. (2538). *วิจัยลีลาในวรรณกรรมสำหรับเด็ก*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- รุ่งฤดี แผลงศร. (2563). การใช้ภาพพจน์ในนิตยสารท่องเที่ยว. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 17(1), 1-18.
- รุ่งฤดี แผลงศร. (2564). กระบวนจินตภาพในความเรียงของนิ้วกลม. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 21(1), 144-172.
- รุ่งอรุณ ทิมชอุณหเถียร. (2552). *วิจัยลีลาศาสตร์*. เชียงใหม่: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เริงชัย ทองหล่อ. (2558). *หลักการประพันธ์*. กรุงเทพฯ: เจริญดีมีนคองการพิมพ์.
- สมเกียรติ รัชษ์มณี. (2551). *ภาษาวรรณศิลป์: เอกสารคำสอนรายวิชา 361322*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2563ก). *หนังสือเรียนวิชาภาษาไทย พื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สสส. ลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2563ข). *หนังสือเรียนวิชาภาษาไทย พื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2* (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สสส. ลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2563ค). *หนังสือเรียนวิชาภาษาไทย พื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สสส. ลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2563ง). *หนังสือเรียนวิชาภาษาไทย พื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สสส. ลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2563จ). *หนังสือเรียนวิชาภาษาไทย พื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สสส. ลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2563ฉ). *หนังสือเรียนวิชาภาษาไทย พื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สสส. ลาดพร้าว.
- สุธาทิพย์ แหงบุญ. (2559). ภาษาจินตภาพในนวนิยายเรื่องเลื่อมสลับลาย: การใช้คำแสดงอารมณ์ความรู้สึก. *สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*, 22(3), 31-43.
- Leech, G. & Short, M. (2007). *Style in Fiction: A Linguistic Introduction to English Fictional Prose*. New York: Longman Group.